

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ VE TMMOB

Odamız Lokalinde 12.1992 tarihinde Sn. Bülent TANIK ve Sn. Aydın KÖYMEN'in konuşmacı olarak katıldıkları "Sivil Toplum Örgütleri ve TMMOB" konulu bir söyleşi düzenlendi.

Akydın KÖYMEN

1980 öncesinde, TMMOB bünyesinde bu tür toplantıları sık yaptık, O zamanlar sorunların ileriye dönük olarak nasıl çözülebileceği, yeni bir düzenin nasıl kurulacağı, çok daha geniş katılımlarla tartışılırdı.

Bugünkü konumuz sivil toplum. Sivil toplum nedir? Demokrasiyi acaba belirli bir fikir akımı ile özdeşleştirmek mümkün müdür?

Demokrasi, bir gerçeği ifade etmekten çok, sonuçta oluşturulacak toplumsal ideali anlatmaktadır. Demokrasi, sınıflı toplumlarda, bir sınıfa mal edilemeyecek, sınıfların ulaştıkları bir konsensüstür. Bu anlamda demokrasi bir kültür ögesi olmaktadır, O zaman hangi toplumlarda, hangi sosyo-kültürel koşullarda demokrasinin oluştuğunu sorabiliriz. Çünkü dünyanın bir bölümünde demokrasi var, ama büyük bir bölümünde ise yok. Bu noktada demokrasinin batı toplumlarında, daha doğrusu Avrupa'da ortaya çıkması gerçeği ile karşılaşıyoruz, Niçin bu böyle olmuştur? Neden demokrasi Asya veya başka yörelerde değil de Avrupa'da ortaya çıkmış, kökleşmiştir? Bu soruyu Gramsci yanıtlamıştır, Gramsci, sorunu sivil toplumun varlığına ya da yokluğuna bağlamıştır ve batıda sivil toplumun varlığının demokrasiyi doğurduğunu savunmuştur.

Türkiye'de sivil toplum kavramı bugüne kadar ya yanlış kullanıldı ya da farklı işlevler yüklendi. Yanlış kullanıldı, çünkü, askeri toplumun karşıtı sanıldı. Öte yandan çok fazla işlevler yüklendi ve her şeyin, demokrasinin çözümü olarak görüldü.

Sivil toplum kavramı, gerçekte toplumsal yapının iki bölümden oluştuğunu anlatır. Siyasal toplum (devlet) ve sivil toplum. Sivil toplum, iki parçalı bir toplumsal örgütlenme biçiminin bir yanını oluşturur,

Sivil toplum kavramını ilk kez Hegel kullanmıştır, Feuerbach'ta da rastlanır. Daha sonra Marks, Engels ve Gramsci kullanmıştır, Hegel'e göre toplum iki parçalıdır. Sivil toplum, kapitalizm, piyasa ekonomisi ve şiddetli rekabetin olduğu ekonomik alanla ilişkili bir kavramdır, Ona göre devletin dışındaki bu alan önemlidir, ama bir anarşi ve kaos söz konusudur, Devletin bu anarşik alanı, sivil toplumu biçimlendirmesini, düzene sokmasını önerir, Sivil toplumu üst yapının temeli olarak görmez, tersine devletin düzenleyeceği bir alan olarak görür,

Marks'a göre sivil toplum tanımı Hegel'in tanımıyla aynıdır. Sivil toplum alt yapıya, devlet ise üst yapıya karşılık gelir. Marks bu kavramı ilk kez Alman İdeolojisi adlı yapıtında kullanmıştır. Marks, sivil toplumun devleti de belirlediğini, bu durumun edilgen değil etken, olumsuz değil olumlu olduğunu söyler, Tüm insanlık tarihinin bir sınıf mücadelesi tarihi olduğunu, bu mücadelenin ise sivil toplum olarak tanımlanan alanda gerçekleştiğini savunur.

Buraya kadar anlatılanlardan sivil topluma çok büyük - anlamlar yükleyemeyiz. Sivil topluma siyasi anlamda içerik kazandıran Gramsci'dir. Bu arada Gramsci'nin kişiliği üzerinde durmamız gerekiyor, Genç yaşında ölmüş, teorik ve siyasi formasyonu güçlü olan sayılı kişilerden birisidir, Gramsci, sivil toplumu, siyasal toplum karşısında, özel kesimi tümü ile kapsayan, ama bununla yetinmeyen, aile, meslek örgütlenmelerini içeren, fikir, din, ahlak, felsefe gibi üst yapıya ilişkin konular belirleyen ve temsil eden bir alan olarak görmüştür, Marks'tan farklı olarak, ekonomik ilişkilerin ötesinde, sivil toplumu, üst yapıları da barındıran bir alan olarak düşünmüştür.

Devlette siyasal toplumda emir-komuta ilişkileri egemendir. Sivil toplumda ise hegemonya egemendir. Sivil toplum alanı yöneticilere karşı olanların da yer aldığı karmaşık bir alandır, Gramsci'ye göre sivil toplum alanında önemli bir örgüt vardır, sendikalar. Sendikalarda hegemonya da, emir-komuta da geçerli değildir.

Görüleceği gibi, Gramsci'de sivil toplum, Marks'ta olduğu gibi yalnızca bir alt yapı olayı değildir, yalnızca ekonomik ilişkiler söz konusu değildir, üst yapısal ilişkiler de yer almaktadır. Ayrıca Gramsci'nin yaşadığı dönem de ilginçtir, İtalya faşizme kaymaktadır, Gramsci'ye göre faşizm, sivil toplum alanındaki bir hegemonyaya dayanmaktadır. Faşizm, korporatif bir anlayışla, meslek örgütlerini, dernekleri, sendikaları vb, hegemonyası altına almıştır. Gerçekte bu alan, onların hegemonyasına bırakılmayacak bir alandır. Bu yaklaşım Lenin'in yaklaşımından farklıdır, Lenin'de hedef, iktidarı, devleti ele geçirmektir. Oysa Gramsci'de hedef, sivil toplumu ele geçirmektir, Gramsci'ye göre eğer bu mücadele kazanılabilirse, siyasal toplum fethedilebilir,

üütent TÂMK

TMMOB'nin 1973'ten beri içinde bulundum, değişik görevler yaptım.

Bilindiği gibi TMMOB'un kuruluş yasası 27 Ocak 1954'te çıkmıştır. Kuruluş süreci ise çok daha öncelere gider, 9 kurucu dernek vardır ve bunların kuruluşları ise 1930'lara gitmektedir. Devletin dışındaki bu örgütler sorunların çözümünde yetersiz kaldıkları için yeni bir oluşuma gitmişlerdir, böylece TMMOB aşağıdan yukarıya baskı ile kurulmuştur,

Türkiye'de o tarihlerden 1992'ye kadar toplumsal yaşam üç kez doğal akışından uzaklaşmıştır. Bu ara dönemler 1958-1960 ve 27 Mayıs; 1968-1970 ve 12 Mart; 1978-1982 ve 12 Eylül'dür,

Böyle bir girişten sonra sivil toplum TMMOB ilişkisine girebilirim, 26 Mart yerel seçimlerinin bu anlamda önemli bir tarih olduğunu düşünüyorum. Yerel seçimlere TMMOB yoğun ilgi göstermiş, devlet-örgüt ve örgüt-belediye ilişkilerine yeni yaklaşımlar söz konusu olmuştur,

Bugün hükümet valilere bir genelge göndererek il ve ilçe meclislerinin oluşturulmasını, bu meclislerde meslek Örgütlerinin de temsil edilmesini istemiştir. Bu yeni bir açılamdır ve ayrıca demokratikleşme programında da yeni açılımlar bulunmaktadır. Yeni koşullarda edil-

gen konumdan uzaklaşmak gerekmektedir. İl ve ilçe meclisleri konusunda fazla bir şey söylenemez, ancak yerel yönetimler konusunda konuşabiliriz, ilişkileri yaşadığımız için irdeleyebiliriz. 1980 sonrasında bireysel pragmatizm anlayışı topluma benimsetilmeye çalışıldı ve bunda da oldukça başarılı olundu, 1972-1980 arasında TMMOB yoğun bir biçimde politize oldu ve kitleselleşti. Örgütün tabanını oluşturan ücretli, küçük girişimci ve sanayiciler arasında birleştirici olanlar ücretli kesimdi.

Aslında sanayicilerin başka örgütsel platformlara sahip olduklarını biliyoruz. Ücretlilerin etkinliklerinin azaldığı ya da etkin olmadıkları durumda küçük girişimciler güç kazanmaya başladılar, Aslında küçük girişimciler büyük projelerin, büyük düşüncelerin peşinde koşmazlar. Onlar için yerel örgütlenmeler, yerel güç odakları konumuna gelmek önemlidir. Yerel yönetimlerin desteklenmesini de bu açıdan değerlendirmek gerekir,

1980 sonrasında, cunta, 1980 öncesinin politik kadrolarını izole etti, Bu kişiler evinde, küçük bürolarda iş yapmaya başladılar, Zorunlu olarak iş piyasasında da mücadele etmek durumunda kaldılar. Zamanla bu kesim örgütlerden güç almaya, yerellikten yararlanmaya yöneldiler. Bu durumun mutlaka aşılması gerekiyor. Belediye meclislerinin tarihinde görülmemiş bir biçimde mühendisler bu meclislere girdiler. Yeterince hazırlıklı olmayan sosyal demokratlar yerel yönetimlerde iktidar oldular ve doğal olarak bir çok sağlıklı gelişme ortaya çıktı, TMMOB- yerel yönetim ilişkisi işte böyle bir ortamda güçlendi,

Mühendislik, tasarım, üretim ve kontrolörlük hizmetlerinden oluşur. Belediyeler yeterli kadroya sahip olmadıkları için kontrolörlük hizmetlerini kendi dışlarında yaptırmaya başladılar.

Bu aşamada odalarla yerel yönetimler arasında işbirliği ve mesleki denetim protokolleri imzalanmaya başlandı. Toplum, mühendislik hizmetlerinin parasını ödemeye alışmalıdır. Tam bu aşamada küçük girişimciler sorumlu, üretken, verimli ve erk sahibi olalım dediler. Bu bir firma yönetim anlayışıdır ve ben bu anlayışın

örgütleri idareye bağlayacağını düşünüyorum. İşte bu nedenle, bu örgütler sorumsuz olmalıydılar diyorum. TMMOB'nin sorumsuzluk hakkının kurgulanmasının doğru olacağını düşünüyorum, özetle özerklik ve sorumsuzluk öneriyorum,

Asydfıfı KÖYMEN

Yerel yönetimler sivil toplum örgütleri değildir, İskandinav ülkeleri ile İtalya'nın bazı yerlerinde, yerel yönetimler sivil toplum örgütlerine dönüşmüşlerdir. Sanıyorum karışıklık buradan çıkıyor. Buralarda yerel yönetimlerde işbaşına gelen ya bir kişi ya da bir organdır. Belediyeler oldukça küçük, bürokratik yapıdan uzak bir örgüt konumundadır. Yürütülen hizmetler seçimle oluşturulan komisyonlar tarafından yapılmaktadır.

JötMent TANIK

Çözüm olarak küçük girişimcilik anlayışından uzaklaşmayı öneriyorum. TMMOB'nin ilk başkanı ile tanıştım, Menderes'in TMMOB'ne ödenek ayırma teklifini, örgütün üyelerine dayanması gerekçesiyle reddetmiş. Biz gücümüzü üyelerden almıyoruz. Para kazanmak amaç olmamalıdır, bu bağımlılık ilişkisinin doğmasına neden olabilir.

Önemli bir dejenerasyon yaşandı, Geleceğe açık programlar oluşturmalıyız. Aslında sorunları önüne koyan toplum, sorunlarını çözmeye başlamıştır diyebilirim, Bu nedenle siyasallaşma gerekiyor. Siyasallaşma yalnızca devlete bırakılmaz. Siyasallaşmadan ve siyasetten hiçbir şeyi ayırmamız da olanaklı değil.

TMMOB yasası tartışıldığında ben hep kuşku duymuşumdur, bu tartışmanın büyük riskler taşıdığını düşünmüşümdür.

TMMOB'de kamu çalışanlarının etkinliğinin ne olması gerektiğine gelince, bunu sınıf mücadelesindeki işçi sınıfının rolüne benzetiyorum. Ücretli çalışanlar, küçük girişimciden daha çok dayanışma içinde olabilirler. Değişim sürecinde ideolojik mücadeleye, politikleşmeye olumlu katkılarda bulunabilirleri